

Zakładnicy gospodarki

SCENARIUSZ 2

JEST ROK 2050. Na świecie poza postępującą automatyzacją nie zaszły żadne zmiany, które oddalałyby ludzkość od widma katastrofy klimatycznej. Wręcz przeciwnie. Inflacja rosnąca w następstwie pandemii początku lat dwudziestych spowodowała powrót banków centralnych do restrykcyjnej polityki monetarnej. Niekorzystny wpływ rosnących stóp procentowych na gospodarkę równoważono luzowaniem regulacji rynku, ułatwieniami dla przedsiębiorców oraz poprzez stymulację konsumpcji prywatnej za sprawą obniżek podatków. Był to *de facto* powrót do założeń gospodarki neoliberalnej. Kraje, które nie zdążyły wejść jeszcze na ścieżkę transformacji energetycznej, odkładały ten moment, aby nie przegrać w globalnym wyścigu gospodarczym. Kraje, które na tej ścieżce już były, spowolniły nieco tempo zmian, przekierowując środki na walkę z bezrobociem. Sprzyjało to dalszemu wzrostowi globalnych emisji gazów cieplarnianych. Politycy, pomimo kolejnych, coraz ambitniejszych deklaracji działań na rzecz klimatu, które składali na forach międzynarodowych, w swoich decyzjach kierowali się głównie perspektywą najbliższych wyborów, dla której wskaźniki ekonomiczne miały kluczowe znaczenie. Dramatyczny wpływ tych zmian na klimat i środowisko jest obecnie odczuwany na całym świecie.

W Unii Europejskiej nie zaszły duże zmiany ustrojowe. W Polsce na przestrzeni lat rosły kompetencje i budżety samorządów lokalnych. Ludziom w kraju i innych państwach kontynentu żyje się coraz gorzej z uwagi na kryzys migracyjny i drastyczne nasilenie ekstremalnych zjawisk pogodowych. Nawarstwiający się problemy łatanie są programami społecznymi i działaniami zaradczymi podejmowanymi *ad hoc*. W 2050 widoczne są bardzo duże napięcia społeczne. Na porządku dziennym są wielkie protesty pod skrajnie odmiennymi sztandarami i towarzyszące im rozruchy.

OTOCZENIE MIĘDZYNARODOWE I KRAJOWE WROCŁAWIA

POLITYKA

1. Pod koniec lat dwudziestych nastąpiło na świecie przełamanie trendu słabnącej demokracji obserwowanego na początku XXI wieku. Nie tylko demokracja zaczęła się umacniać w krajach już demokratycznych, ale także państwa dotąd autorytarne rozpoczęły proces przemian ustrojowych.
2. W latach trzydziestych Chiny przeszły częściową transformację ustrojową, reformując Komunistyczną Partię Chin i stopniowo otwierając dostęp opinii publicznej do debaty pomiędzy poszczególnymi jej frakcjami. Kolejnym krokiem było umożliwienie obywatelom głosowania na programy frakcji partyjnych w powszechnych wyborach. System ten jest obecnie niedoskonałym ekwiwalentem systemu wielopartyjnego, a Chiny są aktualnie krajem quasi-demokratycznym.
3. Zmiany ku demokracji powodowane były, między innymi, postępującą cyfryzacją i poprawiającą się globalną łącznością. Dostępu do informacji nie dało się już dłużej w prosty sposób blokować i kontrolować z poziomu centralnego. W szczególności taniejący i coraz łatwiejszy dostęp do internetu satelitarnego zniósł wszelkie blokady sieci nakładane przez kraje o ustrojach autorytarnych.
4. Częściowa, powolna demokratyzacja zaszła także w bezpośrednim sąsiedztwie Polski, to jest w Rosji i na Białorusi.
5. Zmiany zachodzące na świecie utrudniły, paradoksalnie, współpracę międzynarodową. Władze poszczególnych państw coraz silniej „broniły” swoich wewnętrznych interesów w celu utrzymania wzrostu gospodarczego i zaskarżenia sobie poparcia wewnętrznego na potrzeby kolejnych wyborów. Świat znalazł się w impasie w kwestiach związanych z polityką klimatyczną i redukcją globalnych emisji CO₂. Każdy uważał, że jest to konieczne, jednak nikt już nie chciał podejmować wysiłku transformacji.
6. W 2050 roku żaden kraj nie dominuje już na arenie międzynarodowej. Relatywnie mocną pozycję mają Chiny, Indie, Stany Zjednoczone, Rosja, Unia Europejska, Brazylia i Nigeria. Ta ostatnia głównie z uwagi na swoją dużą, liczącą ponad 400 milionów populację.

1. Do połowy lat trzydziestych politycy europejscy bali się realizować śmiało programy transformacyjne przyjęte w ubiegłej dekadzie. Było to związane z obawą o spadek konkurencyjności europejskiej gospodarki. Kolejne deklaracje składane na forum unijnym i międzynarodowym nie przekładały się na faktycznie działania. Społeczeństwo europejskie wymęczone sankcjami i spowolnieniem gospodarczym związanym z pandemią koronawirusa nie godziło się na kolejne, kosztowne

wyrzeczenia, konieczne, aby zahamować postęp zmian klimatycznych.

2. Zmiany na dużą skalę zaczęto wprowadzać dopiero w latach czterdziestych, kiedy skutki zmian klimatu i zanieczyszczenia środowiska naturalnego stały się ze wszechmiar odczuwalne i brzemiennie w skutkach.

3. Nawarstwiający się problemy społeczne łatanie są doraźnymi programami społecznymi i działaniami zaradczymi podejmowanymi *ad hoc*.

1. Polska w 2050 roku jest krajem w pełni demokratycznym. Istnieje system wielopartyjny, zapewniony jest faktyczny trójpodział władzy, działają niezależne media, zachowane są swobody obywatelskie i kadencyjność organów państwa.

2. Władza w Polsce została w pewnym stopniu zdecentralizowana. Przed wszystkim wzrosła autonomia finansowa samorządów, którym przyznano większy udział w podatkach dochodowych od osób fizycznych i prawnych kosztem subwencji celowych z budżetu państwa.

3. Zniesiono też szereg dotychczasowych ograniczeń w obszarach odpowiedzialności samorządów, zwiększając ich faktyczną zdolność do kształtowania polityki. Na przykład w obszarze ochrony zdrowia, NFZ zastąpili płatnicy samorządowi, a w edukacji samorzady uzyskały częściowe kompetencje w zakresie kształtowania programów nauczania i nadzoru placówek oświatowych.

4. Dla Wrocławia zmiany te stanowiły szansę rozwojową. Większy budżet i poziom samorządności dawał większe możliwości stymulowania partycypacji społecznej i realizacji oddolnych inicjatyw mieszkańców.

5. Zwiększenie stopnia decentralizacji spowodowało nasilenie nierówności pomiędzy różnymi regionami i miastami Polski. W odpowiedzi na narastający poziom nierówności zwiększono wysokość Janosikowego oraz subwencji ogólnych dla najbiedniejszych regionów. Zdecydowana większość środków z subwencji przekazywana jest na pomoc społeczną dla osób żyjących poniżej granicy ubóstwa.

6. Zmiany te nie były obojętne dla Wrocławia. Z jednej strony, z uwagi na swoją korzystną lokalizację przy granicy z Niemcami oraz dobrą infrastrukturę transportową, znalazł się wśród miast o najwyższych dochodach. Z drugiej jednak strony, zarówno województwo dolnośląskie, jak i Wrocław stały się jednymi z głównych sponsorów subwencji dla biedniejszych regionów i miast Polski. Spotykało się to z dużym niezadowoleniem części Wrocławian.

7. Z uwagi na zaostrzoną konkurencję terytorialną i walkę o wpływy z podatków, pojawiły się problemy ze współpracą i koordynacją działań różnych samorządów w kraju.

GOSPODARKA

1. Inflacja rosnąca w następstwie pandemii koronawirusa spowodowała powrót do restrykcyjnej polityki monetarnej prowadzonej przez banki centralne wielu państw świata. Niekorzystny wpływ rosnących stóp procentowych na gospodarkę powszechnie próbowano równoważyć luzowaniem regulacji rynku, ułatwieniami dla przedsiębiorców oraz stymulacją konsumpcji prywatnej dzięki cięciom podatków. Był to *de facto* powrót neoliberalnego podejścia do gospodarki.
2. Ogólnoświatowy popyt na energię elektryczną wzrósł o ok. 80 procent względem roku 2021. Spowodowane to było globalnym wzrostem demograficznym, szybkim rozwojem gospodarczym Indii i Chin oraz rosnącą powszechnością urzędów działających w ramach internetu rzeczy. Jednocześnie świat doświadczał stagnacji w zakresie rozwoju technologii energooszczędnych.
3. W 2050 roku globalna gospodarka znalazła się w zapaści. Załamanie przyszło po latach wzrostów. Na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych gwałtownie rosła zarówno światowa produkcja, jak i konsumpcja napędzane rozwojem państw południowo-azjatyckich, w tym w szczególności Indii. Nie małał też popyt w krajach Europy, obu Ameryk i w Chinach.
4. Załamanie klimatyczne, kryzysy środowiskowe, migracje, niedobory surowców oraz drastyczne wzrosty kosztów produkcji w lokalizacjach offshoringowych doprowadziły do gwałtownego tąpnięcia gospodarki na przełomie lat trzydziestych i czterdziestych. Kryzysem dotknięte zostały w pierwszej kolejności kraje, które na przełomie wieków przenieśli produkcję do tańszych lokalizacji poza swoimi granicami.
5. W latach czterdziestych większość gospodarek świata zaczęła ponownie zwracać się w stronę większej regulacji rynku. Spowodowane to było z jednej strony dramatyczną sytuacją klimatyczną i gwałtownym spadkiem bezpieczeństwa egzystencjalnego (w tym bezpieczeństwa żywnościowego), z drugiej bardzo dużym wzrostem nierówności ekonomicznych skutkujących spadkiem poparcia społecznego dla dotychczasowej polityki.
6. Nakładane w pośpiechu i nie do końca przemyślane regulacje przyczyniły się do upadku kilku ważnych światowych korporacji i spadku ich potencjału inwestycyjnego oraz innowacyjnego.

1. Gospodarka unijna w 2050 roku znajduje się w stagnacji.
2. Większość potrzeb towarowych mieszkańców Europy wciąż zaspokajana jest przez produkty sprowadzane spoza ich miejsca zamieszkania, chociaż konsekwentnie przenosi się produkcję na Stary Kontynent.
3. Z uwagi na dużą dostępność siły roboczej, wynikającą z dużego napływu migrantów do Europy, koszty pracy na kontynencie są relatywnie niskie względem cen zakupu technologii autonomicznych w produkcji.
4. Mimo tego, w Europie automatyzacji uległa duża część zawodów. Były to głów-

nie stanowiska biurowe niższego szczebla: tłumacze, analitycy niższego szczebla, księgowi, pracownicy obsługi klienta niższego szczebla. Wysokie bezrobocie oraz bardzo duża dostępność niewykwalifikowanej siły roboczej sprawiają, że pomimo technologicznej dostępności, nie opłaca się wdrażanie drogich technologii autonomicznych do realizacji złożonych zadań w przemyśle.

5. W związku z powyższym w społeczeństwie europejskim występują bardzo duże nierówności ekonomiczne.

1. Gospodarka w Polsce znajduje się w nieco gorszej sytuacji niż średnia unijna. Nie tylko potężnie dotknięta została globalnym załamaniem gospodarczym, ale dodatkowo poniosła wysokie koszty dostosowania do nowych regulacji związanych z ochroną środowiska i klimatu. Polscy przedsiębiorcy, w przeciwieństwie do przedsiębiorstw na zachodzie Europy, nie przygotowywali się zawnazu do niezbędnych zmian, negując ich sens.

2. W 2050 roku stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce wynosi 20 procent, dochodząc na wschodzie kraju nawet do 30 procent.

3. Sytuację tę można potraktować zarówno jako szansę, jak i zagrożenie dla Wrocławia. Jako miasto bogate, oferujące dużo miejsc pracy w usługach oraz w przemyśle działającym we Wrocławskim Okręgu Przemysłowym, Wrocław przyciąga najzdolniejszych pracowników z innych regionów, będąc beneficjentem zjawiska drenażu mózgow. Z drugiej strony, oprócz poszukiwanych pracowników wysoko wykwalifikowanych, do Wrocławia przybywają także osoby, dla których miasto nie oferuje miejsc pracy. Rodzi to presję na wzrost bezrobocia i grozi rozrostem dzielnic biedy.

6. W 2050 roku świeża żywność i dobra podstawowej potrzeby (środki higieny osobistej, ubrania, mieszkania) są bardzo drogie. Wielu osób nie byłoby na nie stać, gdyby nie korzystali z różnych form pomocy społecznej, której dostępność od kilku lat systematycznie wzrasta. Wiele osób żywi się niedrogimi witaminizowanymi odżywkami oraz daniami wysokobiałkowymi pochodzenia syntetycznego.

4. Budżet państwa i budżety większości samorządów są wysoce zadłużone. W wielu biedniejszych regionach kraju wyhamowały inwestycje infrastrukturalne.

5. Rolnictwo mierzy się z problemem suszy spowodowanym przez zmiany klimatyczne. Wiele spośród terenów rolniczych z 2021 roku obecnie stanowi nieużytki. Aby ratować sytuację, w rolnictwie masowo wprowadza się odmiany roślin GMO odporne na suszę. Zakup nasion dofinansowany jest z budżetu centralnego Unii Europejskiej.

6. Także rolnictwo na terenach wokół Wrocławia zostało dotknięte suszą i trudnymi warunkami pogodowymi. Zmniejszyło to produkcję rolną oraz zatrudnienie w tym sektorze. Osoby, które utraciły pracę, szukają nowych możliwości we Wrocławiu.

7. Wiek emerytalny w Polsce jest równy dla kobiet i mężczyzn i wynosi 67 lat.

SPOŁECZEŃSTWO

1. W 2050 roku świat zamieszkuje około 10 miliardów osób, a tempo globalnego wzrostu demograficznego spowalnia.
2. W ostatnich trzech dekadach nie powtórzyła się już pandemia o skali i skutkach porównywalnych do pandemii COVID-19.
3. Społeczeństwo globalne nękane jest kryzysami humanitarnymi będącymi następstwem załamania klimatu oraz zanieczyszczenia środowiska naturalnego.
4. Z uwagi na pogarszające się warunki życia, od ponad dekady skróceniu ulega średnia długość życia.

1. W Unii Europejskiej względem 2021 roku wyraźnie pogorszyła się jakość życia obywateli i wzrosły nierówności ekonomiczne. Odpowiadają za to w sposób bezpośredni i pośredni dwa kluczowe czynniki: zmiany klimatyczne i załamanie gospodarcze.
2. Kraje Wspólnoty przyjmowały i przyjmują migrantów z Południa, porzucających swoje dotychczasowe kraje w związku z zachodzącymi zmianami klimatu lub konfliktami zbrojnymi. Są to osoby przybywające głównie z Afryki oraz krajów bliskowschodnich. Szacuje się, że w 2050 roku na terenie Unii Europejskiej żyje około 45 milionów spośród 220 milionów uchodźców klimatycznych.
3. W krajach UE, pomimo ogromnej presji migracyjnej nie przyjęto jednak spójnej polityki adaptacji uchodźców ani zasad ich relokacji. Z uwagi na bardzo dużą liczbę imigrantów oraz trudną sytuację gospodarczą trudno jest krajom członkowskim prowadzić indywidualną, racjonalną politykę migracyjną, zapewniającą nowym obywatelom równy start. W efekcie w europejskich miastach tworzą się migranckie dzielnice biedy i wykluczenia, tworzące mozaikę zamkniętych społeczności o wspólnym profilu etnicznym lub klasowym. Prowadzi to do wielu niebezpiecznych napięć społecznych.
4. W 2050 są one już bardzo widoczne. Na porządku dziennym są wielkie protesty pod skrajnie odmiennymi sztandarami i towarzyszące im rozruchy. Stanowią one alternatywne środki wyrazu frustracji oraz beznadziei i destabilizują życie głównych miast.
5. Oprócz imigrantów spoza kontynentu, w UE rośnie problem wewnętrznych migrantów klimatycznych. Są to Europejczycy, którzy stracili swoje domy w wyniku katastrof naturalnych spowodowanych ociepleniem klimatu lub zamieszkivali tereny nadbrzeżne, które zostały zalane wraz z podnoszącym się poziomem wód morskich.
6. Pomimo dużych nierówności i napięć społecznych nie nasila się jednak przestępczość indywidualna. Jest to zasługą zaawansowanego systemu monitoringu, wczesnego ostrzegania i prewencji. Sprawcy przestępstw są sprawnie identyfikowani, lokalizowani i pociągani do odpowiedzialności. Nieuchronność kary odstrasza większość ludzi od podejmowania prób przestępczych.
7. Unia Europejska nie mierzy się już z problemem starzejącego społeczeństwa. Młoda społeczność imigrancka równoważy starzejącą się populację rodowitych Europejczyków.

8. Jednak w związku z rosnącą absolutną liczbą osób starszych, w krajach UE nastąpił zauważalny wzrost liczby jednoosobowych gospodarstw domowych prowadzonych przez te osoby.

9. Jednocześnie na jednego Europejczyka przypada znacznie mniejsza powierzchnia mieszkalna niż w 2021 roku.

1. W 2050 roku współczynnik dzietności w Polsce wynosi powyżej 1,3 dziecka na kobietę w wieku rozrodczym. Pomimo niskiego wzrostu demograficznego, z uwagi na duży napływ migrantów z wschodniej granicy (w latach dwudziestych) i migrantów klimatycznych (w ostatnich dwóch dekadach) w Polsce mieszka aktualnie około 39 milionów osób.

2. Podobnie jak w innych krajach Unii, względem 2021 roku zwiększyły się nierówności społeczne. Dziś w Polsce żyje około 1 procent osób bardzo bogatych i 2 procent osób zamożnych zaliczanych do wyższej klasy średniej. Około 15 procent stanowi klasa średnia. To przede wszystkim te trzy grupy korzystają z owoców postępu technologicznego, który zaszedł w ostatnich dekadach. Większość osób sytuujących się w klasie średniej i wyższych nie chciało bowiem zmieniać swoich nawyków i rezygnować z wysokiego poziomu konsumpcji. Pozostałym, czyli niższej klasie średniej, biednym pracującym oraz osobom ubogim, żyjącym poniżej granicy ubóstwa, żyje się tak samo lub gorzej niż w 2021 roku.

3. Ta niekorzystna sytuacja społeczna stanowiła duże wyzwanie dla Wrocławia. Musiał się on zmierzyć z problemem polaryzacji społecznej, który zaczął przejawiać się także w zagospodarowaniu miasta. Bogaci zaczęli gromadzić się w osobnych dzielnicach. Na powrót pojawiły się grodzone osiedla niszczące przestrzeń publiczną. W tańszych dzielnicach i pod miastem zaczęły się za to tworzyć enklawy biedy. Utrudniło to miastu zachowanie spójności tkanki społecznej i zapewnienie mieszkańcom

równego dostępu do podstawowych usług i infrastruktury.

4. Rosnące obszary nędzy są problemem ogólnokrajowym. Blisko co czwarty mieszkaniec Polski ma problem z samodzielnym zaspokojeniem podstawowych potrzeb bytowych, w szczególności w zakresie żywienia i zmuszony jest do korzystania z pomocy społecznej. Jej efektywność, przede wszystkim w zakresie żywności, jest rękojmią bezpieczeństwa publicznego w społeczeństwie chętnym do protestów i demonstracji.

5. Podobnie jak w innych krajach UE, uchodźcy klimatyczni spoza Wspólnoty słabo integrują się z lokalną społecznością. Zasilają najczęściej szeregi osób słabo sytuowanych i korzystają ze środków pomocy społecznej. Rodzi to napięcia zarówno z ludnością polską, jak i mniejszością ukraińską zamieszkującą Polskę od dekad. Napięcia mają głównie podłoże ekonomiczne. Starzy mieszkańcy Polski obawiają się o dostępność środków na pomoc społeczną oraz o miejsca pracy. Na tym tle nasilają się sentymenty rasistowskie i dyskryminacyjne.

6. Jest to bardzo dużym problemem dla dużych ośrodków miejskich, takich jak Wrocław. Po pierwsze, zwiększone napięcia pomiędzy mieszkańcami i konflikty społeczne utrudniają miastom prowadzenie spójnej polityki adresującej problemy wszystkich mieszkańców. Po drugie, nasilające się niepokoje społeczne rodzą ryzyko powtarzających się aktów przemocy lub wręcz wystąpienia ataków terrorystycznych, od podejmowania których zdesperowanych

ludzi nie odstrasza groźba kary. Znacząco zmniejsza to możliwości samorządów w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców.

7. Samorzady, w związku z powyższym, starają się wypełnić lukę w polityce państwa, organizując programy integracji społecznej, aby zmniejszać skalę konfliktów pomiędzy imigrantami i uchodźcami a innymi mieszkańcami. Są to zarówno programy skierowane do imigrantów, takie jak kursy języka polskiego czy szkolenia zawodowe, jak i programy dla ludności miejscowej mające na celu zmniejszanie lęku przed obcymi i zwiększanie tolerancji wobec przybyłych.

8. Oprócz trudności związanych z adaptacją osób przybyłych z Południa, Polska ma także problem z migracją wewnętrzną. Wiele osób, które opuściło zalane tereny na Żuławach Wiślanych, szuka schronienia w innych regionach kraju.

9. Migranci wewnątrzni często wybierają bogaty Wrocław, upatrując tu dobrego miejsca do rozpoczęcia nowego życia. Rodzi to dla miasta wyzwania związane

z możliwością zapewnienia im pomocy na start.

10. Problemy życia codziennego i niepewność jutra spowodowały kryzys zdrowia psychicznego. Wiele obywateli mierzy się z problemem depresji oraz zaburzeń lękowych.

11. Opieka medyczna w Polsce jest zdecentralizowana. Istnieje wielu płatników świadczeń medycznych. Z jednej strony są to samorządowe (wojewódzkie) fundusze zdrowia, z drugiej – ubezpieczyciele prywatni. Poziom opieki medycznej jest porównywalny do poziomu w innych krajach europejskich. Realizowane są nowoczesne świadczenia, a personel medyczny i pomocniczy jest dobrze wynagradzany. Opieka jest jednak droga. W systemie publicznym wciąż występują kolejki. Wprowadzono też współpłatność za świadczenia medyczne dla wszystkich, z wyjątkiem osób korzystających z pomocy opieki społecznej. Opieka prywatna, jeśli finansowo dostępna, charakteryzuje się niską jakością. W innym wypadku jest bardzo droga i dostępna wyłącznie dla najbogatszych.

TECHNOLOGIA

1. Od roku 2021 rozwijały się technologie cyfrowe, autonomiczne i robotyka. Nastąpił też zauważalny postęp w obszarze sztucznej inteligencji, który przyczynił się do automatyzacji wielu zawodów. Sztuczna inteligencja nie osiągnęła jednak poziomu osobliwości i nie wydaje się to prawdopodobne w nadchodzącym czasie. Nie spełnia też na razie pokładanych w niej nadziei odnośnie możliwości przyspieszenia rozwoju nauki i technologii. Technolo-

gie robotyczne i autonomiczne są przy tym wciąż bardzo drogie.

2. Stale postępuje rozwój technologii służących adaptacji do zmian klimatu. W szczególności pojawiają się nowe rozwiązania w obszarze rolnictwa: wprowadzane są nowe gatunki i odmiany roślin modyfikowanych genetycznie, rozwijane są nowe sposoby upraw. Na popularności zyskują także nowe podejścia do uzdatniania wody pitnej z wody morskiej lub

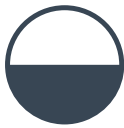
powietrza. Rozwijane są także systemy powtórnego odzysku wody w budynkach mieszkalnych, nowe technologie ochrony terenów nadmorskich oraz zabezpieczenia przeciwwiatrowe. Technologie

te pojawiają się jednak z opóźnieniem. Odpowiadają na zmiany, które już zachodzą i których skutki zdążyły dotknąć setki tysięcy osób.

1. Pojazdy autonomiczne nie upowszechniły się w Europie. Korzystają z nich głównie najbogatsi. W transporcie publicznym wykorzystuje się je jedynie do obsługi linii metra, tramwajów oraz wybranych połączeń kolejowych. Pojazdy te wciąż są bowiem bardzo drogie w bieżącym utrzymaniu.

2. W ramach istniejących możliwości budżetowych Unia Europejska dofinansowuje rozwój technologii służących adaptacji do zmian klimatu.

1. Poziom innowacyjności w Polsce w 2050 roku wciąż pozostaje niski. Dobrze radzą sobie za to przedsiębiorstwa produkujące tańsze zamienniki wysoko innowacyjnych towarów z Unii Europejskiej dla branży budowlanej, motoryzacyjnej, przetwórczej i dla ludności. Wśród produktów tych firm znajdują się m.in. źródła energii odnawialnej. Ponieważ producenci polscy

omijają ochronę patentową poprzez wykorzystanie technologii zbliżonych, lecz różnych od oryginału, jakość i efektywność tych produktów istotnie odbiega od imitowanych wyrobów. Wysokie wymogi środowiskowe spełniane są głównie na papierze. Przeważająca część produkcji trafia na eksport do biedniejszych krajów, których nie stać na zakup produktów oryginalnych.

ŚRODOWISKO

1. Globalne emisje gazów cieplarnianych wzrosły względem roku 2021, co uznawane jest za wielką porażkę społeczności globalnej.

2,5°C temperatury z ery przedindustrialnej. Poziom mórz i oceanów podniósł się o blisko 0,5 metra.

2. W związku z opóźnieniem procesu dekarbonizacji, w ostatnich dekadach gwałtownie przyspieszyło tempo zmian klimatycznych. Jesteśmy świadkami realizowania się jednego z najgorszych możliwych scenariuszy zmian klimatu (ziszczają się scenariusz pomiędzy RCP 6.0 a RCP 8.5 IPCC). Średnie globalne temperatury przekraczają już o blisko

3. Na świecie nastąpiło dramatyczne zmniejszenie globalnej bioróżnorodności oraz znacząco wzrosło zanieczyszczenie środowiska naturalnego.

1. Na całym kontynencie nastąpił istotny wzrost średnich rocznych temperatur względem poziomu z początku XXI wieku.
2. Z powodu podnoszącego się poziomu mórz, wiele obszarów nadbrzeżnych w krajach europejskich ulega zalaniu. Z problemem tym w szczególności mierzą się kraje Beneluksu, Niemcy i Dania.
3. Kraje Unii Europejskiej nękane są gwałtownymi zjawiskami pogodowymi: falami upałów i ekstremalnych temperatur, suszami, pożarami lasów i nawałnicami. W UE powtarzają się powodzie oraz problemy z dostępnością słodkiej wody.

1. W 2050 roku węgiel odpowiada za 10 procent produkcji energii elektrycznej w Polsce. Jeszcze w 2040 roku było to 35 procent. W szczycie zapotrzebowania na energię, ponad 50 procent energii Polska importuje z Niemiec. Posiadamy jedną elektrownię jądrową. Około 30 procent zapotrzebowania pokrywamy z OZE.
2. Rozległe obszary kraju dotyka stepowienie i pustynnienie. Pojawiają się deficyty wody pitnej. Problem ten dotyka zwłaszcza centralną część kraju.
3. Polskę nawiedzają ekstremalne zjawiska pogodowe. Fale ogromnych upałów, deszcze nawalne, wichury, grad.
4. W związku z rosnącym poziomem mórz, zalaniu uległa część terenów nadmorskich. Najdotkliwiej ucierpiały województwa pomorskie oraz warmińsko-mazurskie. Pod wodą znalazły się Żuławy Wiślane. W 2046 roku w związku z powtarzającymi się powodziami ewakuowani zostali ostatni mieszkańcy Elbląga.
5. Północna i centralna część województwa dolnośląskiego (w tym Wrocław i okolice) dotknięta jest problemem stepowienia i wielomiesięcznej suszy rolniczej. Wrocław mierzy się także z okresowymi deficytami wody pitnej. Problem suszy w najmniejszym stopniu dotyka południowych krańców województwa przy granicy z Czechami.
6. Tereny rolnicze wokół Wrocławia uległy degradacji, zmniejszając lokalną produkcję rolną oraz zatrudnienie w tym sektorze. Znaczne obszary aglomeracji wrocławskiej mierzą się z okresowymi brakami wody pitnej, której dostawę zapewnia Wrocław. W okresach szczególnej suszy, przy bardzo niskich poziomach wody w Odrze i jej dopływach, pojawia się konieczność regramentacji wody dla zakładów przemysłowych i mieszkańców miasta.
7. W okresie letnim dolnośląskie miasta mierzą się z falami upałów. Z uwagi na zjawisko miejskich wysp ciepła temperatura powietrza potrafi osiągać poziom powyżej 50°C, co za każdym razem przekłada się na ofiary śmiertelne wśród osób starszych i dzieci. Zapewnienie chłodu mieszkańcom w trakcie fali upałów stanowi duże wyzwanie dla Wrocławia.
8. Miasta na Dolnym Śląsku zmagają się także z podtopieniami w wyniku nawałnic. Wrocław z uwagi na swoje specyficzne położenie nad Odrą i jej dopływami jest szczególnie zagrożony powodziami.

PRAWO

1. W związku z upowszechnieniem technologii internetu rzeczy oraz systemów monitorujących bezpieczeństwo, w latach trzydziestych Unia Europejska poluzowała

regulacje dotyczące ochrony prywatności i wizerunku. Zmiany te uzyskały społeczne przyzwolenie, gdyż miały pomóc w walce z rosnącym poziomem przestępczości.

1. W 2050 roku w Polsce obowiązują przepisy wprowadzone w trosce o klimat i jakość środowiska naturalnego. Restrykcyjne przepisy prośrodowiskowe wprowadzono jednak dopiero w połowie lat czterdziestych, realizując postanowienia ogólnounijne w zakresie transformacji.

i śmieciowa pozostaje w kompetencjach samorządów. Miasto jest odpowiedzialne za wprowadzenie odpowiednich programów oraz zapewnienie infrastruktury umożliwiającej wymaganą prawem utylizację i recykling odpadów z terenu miasta i jego okolic.

2. Aktualnie obowiązują ostre regulacje dotyczące maksymalnych dopuszczalnych poziomów emisji przez przemysł, bardzo restrykcyjne regulacje dotyczące opakowań produktów oraz wymogi dotyczące utylizacji odpadów i recyklingu.

4. Z uwagi na rosnące ceny mieszkań, przepisy w Polsce umożliwiają dzielenie lokali mieszkalnych na mniejsze. Minimalna wielkość oddawanego do użytku mieszkania w 2050 wynosi zaledwie 10 metrów kwadratowych. Dla porównania, w 2021 roku było to 25 metrów.

3. Dla Wrocławia ma to duże znaczenie, gdyż gospodarka opakowaniowa

WROCLAW I INNE MIASTA W 2050 ROKU

ROLA MIAST

1. W skali globalnej dokonana się znacząca urbanizacja względem 2021 roku. Miasta zapewniają ludziom dostęp do infrastruktury oraz ochronę przed następstwami zmian klimatycznych. Na obszarach gęsto zaludnionych łatwiejsza jest dystrybucja żywności i wody oraz lepszy dostęp do usług medycznych.

2. Z uwagi na lokalizację przedsiębiorstw produkcyjnych na obszarach zurbanizowanych, w wielu regionach świata miasta wciąż są miejscem, gdzie najłatwiej jest o pracę.

3. W Unii Europejskiej miasta pełnią analogiczną rolę jak w roku 2021, ale dodatkowo z uwagi na relatywnie wysoki stopień adaptacji do zmian klimatu, stanowią dla swoich mieszkańców bezpieczniejsze schronienie przed gwałtownymi zjawiskami pogodowymi. Miasta europejskie zapewniają podstawowe warunki życiowe migrantom klimatycznym z obszaru Unii i innych krajów świata. Są także miejscem rodzenia się ruchów społecznych oraz inicjatyw obywatelskich.

4. Przeciętne polskie miasto jest gorzej przystosowane do

zmian klimatu niż typowe miasto w Europie. Widać jednak w tym względzie duże zróżnicowanie ośrodków w kraju, co wynika z sytuacji budżetowej wybranego samorządu. Samorząd Wrocławia miał dobre warunki do wdrażania rozwiązań adaptacyjnych. Sprzyjała mu nie tylko relatywnie dobra sytuacja budżetowa, ale także dość korzystne położenie w oddaleniu od linii brzegowej morza.

5. Problem niedostatecznej adaptacji do zmian klimatu w znacznym stopniu dotyka za to biedniejsze miasta i mniejsze miejscowości. Złe dostosowanie do zmieniających się warunków klimatycznych jest ważnym czynnikiem migracyjnym. Mniejsze miasta się wyludniają. Ich bogatsi mieszkańcy przenoszą się na wieś, a osoby biedniejsze szukają schronienia w większych ośrodkach zapewniających lepszą ochronę przed ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi.

6. W związku z niekontrolowanym rozrostem i zagęszczaniem zabudowy polskich miast w latach dwudziestych i trzydziestych, nie zapewniają one obecnie dostatecznej ilości zieleni, aby zapobiec

zjawisku miejskich wysp ciepła. Ochrona przed falami upałów opiera się aktualnie w głównej mierze na systemach miejskich sieci chłodu.

7. Mieszkańcy Wrocławia znajdują się w nie najgorszej sytuacji z uwagi na otoczenie miasta przez wiele terenów zielonych, bogatych w zasoby leśne i wodne (w szczególności w sąsiednich gminach wschodnich i północnych). Pozwala to lekko niwelować wzrost temperatury na obrzeżach miasta.

8. Polskie miasta relatywnie gorzej od średniej unijnej radzą sobie także z problemami suszy i powodzi, chociaż stale podnoszą w tym zakresie swoje kompetencje. Głównym ograniczeniem w tym zakresie jest aktualnie brak środków finansowych.

ZARZĄDZANIE MIASTEM I FINANSE MIEJSKIE

1. Samorządy miejskie w Polsce posiadają relatywnie dużą autonomię finansową. Dla samorządu Wrocławia możliwość samodzielnego, swobodnego kształtowania polityki miejskiej oraz planowania wydatków była dużą szansą rozwojową.

2. Duże miasta w Polsce powszechnie działają w modelu smart city, wykorzystując technologie informatyczne, w tym internet rzeczy i zaawansowane algorytmy sztucznej inteligencji, w bieżącym zarządzaniu miastem. Wdrożenie systemu smart city było dla Wrocławia dużą szansą na efektywne zarządzanie bieżącym życiem miasta, w tym na zmniejszenie problemu korków czy lepszą organizację kursowania komunikacji miejskiej.

3. Systemy smart city polskich miast nie komunikują się między sobą ani nie są w żaden sposób ze sobą zintegrowane. Integracja byłaby trudna lub niemożliwa z uwagi na brak kompatybilności. Miasta w sposób niezależny wybierały dostawców i operatorów swoich systemów i nie kierowały się w tych wyborach możliwością wymiany danych z innymi JST.

4. Pewnym wyjątkiem są w tym kontekście systemy monitoringu miejskiego, które analizują ruch poszczególnych mieszkańców i informują straż miejską o dostrzeżonych aktach przemocy oraz

osobach, które się ich dopuściły. Korzystają one ze wspólnej bazy danych osobowych będącej własnością policji.

5. Istotną rolę we Wrocławiu i innych polskich miastach odgrywa straż miejska. W związku z częstymi falami protestów oraz koniecznością udaremniania prób przestępczych uzyskała ona nowe uprawnienia zbliżone do uprawnień patroli policji.

6. Przeciętne budżety miejskie wzrosły względem 2021 roku. Wraz ze wzrostem obszaru kompetencji jednostek samorządowych, wzrosła ich autonomia finansowa. Zatrzymują obecnie większą część wpływów z podatków CIT i PIT oraz dysponują bardzo dużą swobodą kształtowania zakresu i poziomu podatków i opłat lokalnych.

7. Pomimo przeciętnej poprawy kondycji finansowej miast, w związku ze wzrostem nierówności w skali terytorialnej, dużo ośrodków znajduje się w relatywnie gorszej pozycji niż trzy dekady temu. Są to głównie ośrodki o małej liczbie aktywnych przedsiębiorstw i wysokiej stopie bezrobocia.

8. Miasta szczególnie mocno dotknięte skutkami zmian klimatu oraz miasta przyjmujące najwięcej migrantów klimatycznych z obszarów UE otrzymują dodatkowo pomoc z budżetu wspólnotowego.

Pomoc klimatyczna i środowiskowa stanowi dużą część środków budżetów miejskich. Wrocław z uwagi na dużą liczbę migrantów miał szansę na skorzystanie z pomocy solidarnościowej.

9. W 2050 roku polskie miasta mają mniejszy dostęp do finansowania z funduszy Unii Europejskiej, których wielkość uległa kilkukrotnemu zmniejszeniu.

MIESZKAŃCY I UŻYTKOWNICY MIAST

1. W polskich miastach obserwuje się bardzo duże zróżnicowanie tkanki społecznej. Około 25 procent mieszkańców polskich miast stanowią migranci klimatyczni. Większość z nich zamieszkuje duże ośrodki miejskie, w których łatwiej jest o pracę. Spośród Polaków i przedstawicieli mniejszości ukraińskiej większość mieszkańców miast ukończyło już 60. rok życia.

2. Dla samorządu wrocławskiego wyzwaniem stanowiło zapewnienie odpowiedniej infrastruktury we wszystkich dzielnicach oraz sprzyjanie integracji społecznej, aby grupy mniejszościowe i różne

klasy społeczne nie były od siebie odizolowane (i nie tworzyły się getta).

3. Ludność żyjąca w miastach i suburbiach jest średnio mniej zamożna od osób zamieszkujących dalej oddalone gminy, które w 2050 zapewniają wyższy komfort życia. Dzieje się tak pomimo gorszych warunków infrastrukturalnych na wsiach – głównie za sprawą zdecydowanie większej dostępności zieleni, mniejszego zatłoczenia oraz zanieczyszczenia hałasem i światłem. Niezbędnym warunkiem uzyskania pełnego komfortu życia poza miastem jest jednak zabezpieczenie domostw

przed gwałtownymi zjawiskami pogodowymi. Najbogatsi przenieśli swoje domy częściowo pod ziemię, budując je wg popularnej w latach siedemdziesiątych XX wieku konstrukcji *earth shelter* [pol. ziemnego schronienia]. Nieco biedniejsi wzmacniają konstrukcję istniejących budynków oraz zakładają systemy chłodzenia. Osoby, których nie było stać na zabezpieczenia, sprzedawały swoje działki i przenosiły się do miast.

4. W dużych miastach pogłębia się problem przestępczości zorganizowanej, masowo rekrutującej w swoje szeregi ludność z biednych przedmieść.

BIZNES I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ W MIASTACH

1. Obraz przedsiębiorczości w polskich miastach nie odbiega bardzo od tego, co było normą w 2021 roku. Po falach bankructw związanych z ogólnosiwiatowym kryzysem gospodarczym, powoli zaczęto otwierać nowe biznesy odpowiadające na zmieniające się zapotrzebowanie rynku. Są to zarówno firmy małe, otwierane od zera przez polskich inwestorów, jak i odnogi większych przedsiębiorstw polskich i zagranicznych.

2. Wrocław jest przy tym atrakcyjnym miastem dla inwestorów i przedsiębiorców ze względu na relatywną zamożność miasta oraz lokalizację w pobliżu granicy z Niemcami. Lokalizacja ta sprzyja wymianie handlowej oraz turystyce.

3. W zależności od tego, do kogo kierują swoją ofertę, przedsiębiorstwa działające we Wrocławiu dzielą się na dwie grupy. Są to albo wyspecjalizowane firmy oferujące

wysoko marżowe produkty i usługi przedstawicielom zamożnych mieszczan, albo przedsiębiorstwa koncentrujące się na niezamożnym kliencie masowym, które na rynku konkurują głównie ceną produktów.

4. Zmorą drobnych przedsiębiorców jest zorganizowana przestępczość.

ŻYCIE W MIEŚCIE

1. Życie we Wrocławiu przypomina pod wieloma względami sytuację sprzed trzech dekad. Osoby, które mają pracę, podobnie jak w 2021 roku, żyją w ciągłym biegu i poświęcają jej większość swojego dnia. Osoby, które pracują zdalnie, zyskują

trochę czasu zaoszczędzonego na dojazdach. Osoby wykonujące pracę na miejscu muszą dotrzeć z domu do pracy i z pracy do domu. Biura i zakłady produkcyjne, w których pracuje większość Polaków, położone są zazwyczaj z dala od dzielnic mieszkaniowych.

Odległość do pokonania jest przy tym często znacząca, z uwagi na dużą rozległość terenów miejskich. Połowa dojeżdżających korzysta z samochodów, powodując korki. Pozostali dojeżdżają komunikacją miejską, rowerem lub środkami transportu osobistego.

URBANISTYKA, PLANOWANIE PRZESTRZENI I ZIELEŃ MIEJSKA

1. Od blisko dziesięciu lat w krajach UE masowo powstają osiedla grodzone dla najbogatszych. Osiedla te charakteryzują się podniesionym poziomem zabezpieczeń przeciwko gwałtownym zjawiskom pogodowym, niezależnym obiegiem wody z własną oczyszczalnią ścieków, zeroenergetycznością oraz prywatnymi szklarniami i uprawami hydroponicznymi zabezpieczającymi podstawowe potrzeby żywieniowe mieszkańców osiedla.

2. W innych obszarach europejskich miast z kolei tworzą się getta imigranckie oraz rozległe dzielnice nędzy.

3. Przeciętny metraż mieszkania przypadający na Europejczyka zmalał z ok. 40 m² w 2021 roku do 25 m² w 2050.

4. W 2050 roku w europejskich miastach indywidualny transport samochodowy wciąż zaspokaja duży odsetek podróży mieszkańców. Osoby najlepiej sytuowane posiadają samochody autonomiczne. Pozostali poruszają się pojazdami kierowanymi w tradycyjny sposób. Są to zazwyczaj kilkunastoletnie samochody o napędzie elektrycznym. W UE nie można już kupić samochodu o napędzie spalinowym lub hybrydowym.

5. We Wrocławiu względem 2021 roku zaszła znacząca suburbanizacja. Najbogatsi Wroclawianie zaś wyprowadzili się na wieś, gdzie budują podziemne domy odporne na upały i niesprzyjające warunki pogodowe.

6. Dzielnice i budynki we Wrocławiu mają charakter

monofunkcyjny. Nie wszystkie potrzeby można realizować blisko miejsca zamieszkania.

7. Wzrosło zróżnicowanie społecznej tkanki miejskiej odbijające się na urbanistyce Wrocławia. Podobnie jak w innych miastach UE, we Wrocławiu powstają osiedla grodzone dla klasy średniej. Średnia powierzchnia mieszkania w takich osiedlach to około 80 m². Fragmentaryzacja przestrzeni publicznej stanowi ważne wyzwanie dla samorządu. Musi on bowiem w istniejących warunkach zapewnić równy dostęp do usług i infrastruktury dla wszystkich mieszkańców miasta, niezależnie od okolicy, którą zamieszkują.

8. Z uwagi na duży popyt, ceny mieszkań we Wrocławiu i na jego bliskich przedmieściach są ekstremalnie wysokie względem

zarobków. Większość mieszkańców gnieździ się w małych kłitkach. Osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe zamieszkują zwykle tzw. nanoapartamenty o minimalnej lub nieznacznie większej niż minimalna powierzchnia dopuszczona prawem (10–15 m²).

9. Przeciętny metraż mieszkania na Polaka zmalał z ok. 28 m² w 2021 roku do 18 m² w 2050, a wśród osób urodzonych w XXI wieku wynosi nawet 15 m².

10. Wiele budynków zbudowanych pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX wieku i na początku XXI wieku popada w ruinę lub jest rozbieranych ze względu na ryzyko katastrofy budowlanej. Budowane z najtańszych materiałów przez deweloperów w okresie boomu budowlanego okazały

się nieodporne na ekstremalne zjawiska atmosferyczne. Coraz częściej podważa się także stabilność i bezpieczeństwo mieszkań w blokowiskach z wielkiej płyty. Sytuacja ta i wiążąca się z nią groźba jeszcze mniejszej podaży mieszkań stanowią poważną bolączkę władz Wrocławia.

11. W 2050 roku miasta dramatycznie potrzebują zieleni z uwagi na silnie odczuwalne zmiany klimatyczne. Wprowadzanie nowych nasadzeń okazuje się jednak trudne. Lata „betonozy” i zasklepiania gleb miejskich spowodowały ich degradację. Aktualnie ani warunki atmosferyczne, ani stan gleb miejskich nie sprzyjają rozwojowi roślinności. Prowadzi się akcje nawożenia gruntów oraz nasadzeń gatunków obcych lub modyfikowanych genetycznie, które są w stanie

rosnąć w niesprzyjających warunkach. Wrocław nie jest przy tym w najgorszej sytuacji, gdyż relatywnie wcześniej odszedł od betonozy, promując nowe nasadzenia, m.in. w przebiegu głównych miejskich arterii („zielonych tętnic Wrocławia”), co sprawiło, że problem ten dotknął go w mniejszym stopniu niż inne miasta.

12. Władze Wrocławia starają się wprowadzać zieleni nie tylko w wyznaczonych miejscach, jak parki i skwery, lecz przede wszystkim na osiedlach i wokół terenów usługowych. Ze względu na bardzo gęstą zabudowę, która powstawała w latach dwudziestych i trzydziestych XXI wieku, nie wszędzie jest to jednak możliwe.

WIZERUNEK I BRANDING MIAST

1. Kształtowanie wizerunku jest zadaniem wysoko umiejscowionym w hierarchii aktywności miast. Zdominowane jest przez tematy związane z gospodarką oraz kryzysem klimatycznym i migracyjnym. Miasta upatrują przewagi wizerunkowej w sposobie reakcji na powyższe problemy (tym bardziej, że wzrosły ich kompetencje i budżety), dlatego jest to główna oś komunikacji.

2. Główna grupa odbiorców komunikacji wizerunku to mieszkańcy miast, których dobrobyt, w obliczu

narastających problemów, jest realnym, podstawowym celem, a nie jedynie zapisem w strategii. Działania nakierowane są także na nowe grupy mieszkańców (migranci) w celu niwelowania niepokojów i względnej kontroli struktury mieszkańców – miasta pozycjonują się jako odpowiednie dla konkretnych grup.

3. Największe miasta w Polsce konkurują w 2050 roku o zamożnych mieszkańców oraz przedsiębiorców, aby zwiększyć swoje wpływy z podatków. Konkurencja

osadnicza w tym segmencie zaczyna przybierać postać partykularyzmów prawnych – niektóre środki stosowane przez samorzady, jak na przykład drastycznie wyższe poziomy opłaty lokalnych dla osób, które nie odprowadzają PIT w mieście, są zaskarżane jako naruszające zasadę równości obywateli wobec prawa.

4. Wrocław jest postrzegany jako stosunkowo bogate miasto o relatywnie łagodnym klimacie, co jest dużą szansą w kształtowaniu jego pozytywnego wizerunku.

5. Jako miasto, którego dziedzictwem są wielokulturowość, otwartość i tolerancja („Wrocław miasto spotkań”), ma dużą przewagę i podstawy wizerunkowe, by pozytywnie dla przyszłości wykorzystać problemy migracji. Jednak działania wizerunkowe muszą wychodzić daleko poza sferę marketingową i skupiać się na budowaniu wartości wspólnej w nowej, wymagającej rzeczywistości, w której trzeba pogodzić różnorodne potrzeby i interesy.

6. Odrębnego, choć spójnego z powyższym, podejścia wymagają działania związane ze zmianami klimatycznymi. W tym aspekcie miasto może budować wizerunek lidera poszukującego najlepszych rozwiązań i skutecznie je wdrażającego przy współpracy z mieszkańcami i organizacjami lokalnymi. Ważna jest tu potencjalnie rola i uznanie dla oddolnych inicjatyw, które miasto może wspierać i pobudzać.

DZIEŃ Z ŻYCIA W KRYZYSIE

Jurek niby to bez entuzjazmu grzebał w gulaszu widelcem, ale jednak jadł. Jeśli nie zje tego, no to ma problem, bo w domu obiadu nie będzie. W sumie gulasz jest nawet smaczny. Taki dla każdego. „Trochę jak nasza szkoła” – pomyślał. – „Demokratyczna szkoła, demokratyczny obiad, demokratyczne miasto. Szkoda, że fabryki niedemokratyczne” – i przeniósł wzrok znad talerza ku leżącemu na jego stole w plenerowej stołówce etui na kartę wejściową do domu. Etui było bardzo ładne, wykonane z błyszczącej syntetycznej skóry, z wytłoczonym znakiem fabryki rodziców. No raczej fabryki, w której pracowali rodzice. Z naciskiem na pracowali – w czasie przeszłym. Odkąd pół roku temu zamknięto państwowy zakład produkcyjny baterii do samochodów elektrycznych, rodzina Jurka musiała podjąć kilka zasadniczych decyzji. I to szybko. Wrócili z Jawora do Wrocławia, do dziadków, żeby ograniczyć koszty. Ograniczyli je zresztą w każdej dziedzinie i chyba trzeba było ograniczać dalej, bo Jurek był już nastolatkiem, prawie dorosłym mężczyzną, więc widział, że od paru miesięcy pieniędzy w domu tylko ubywa.

„Nie tylko u mnie w domu” – pomyślał, podnosząc wzrok znad talerza na wypełnioną po brzegi szkolną jadalnię. „W tej szkole, to we wszystkich domach”. No, ale słaba to pociecha.

Jadalnia była podzielona – oczywiście nieoficjalnie, bo to by na pewno nie przeszło, ale była – tak niewidzialnie. Dalej od wejścia siedziały grupki imigranckie. Bliżej wejścia – „nasze”. Przejście nie było ostre, bywały stoły mieszane, ale stanowiły mniejszość. A im dalej od centrum, tym bardziej jednolite i tym

bardziej manifestacyjne były te podziały. Nad nimi – demokratycznie – szklany baldachim fotowoltaiczny z dziesiątkami uchylonych okien, a jeszcze wyżej, być może wspólne, bo dość obojętne, niebo. Latem nie było też ścian, demontują je. Jadalnia otwarta, miasto otwarte. Jurek wydziobywał widelcem ostatnie warzywa z talerza. Bufet był na osi stołówki, jakby dla wszystkich, ale jakoś tak się śmiesznie-nieśmiesznie złożyło, że desery były na „polską” stronę. No ale to już był przypadek.

Właśnie jeden z „innych”, z samego centrum imigranckiego młyna w jadalni, ruszył w stronę owych deserów, głowa wysoko, patrzy powyżej siedzących dookoła, spojrzenia się nie spotkają. „Wychodzi z jądra ciemności” – pomyślał Jurek. „Czy idzie w jądro ciemności? Horror” – szepnął, odsuwając talerz, wiedząc, co się zaraz stanie.

Kiedy tamten sięgał już po salaterkę z kisiellem z czerwonych owoców polanych śmietankowym sosem, sprawy poszły dość szybko i przewidywalnie. Jedna z siedzących nieopodal przy „naszych” stołach dziewczyn podniosła się i piskliwie krzyknęła coś obelżywego w języku, który nie był ani „nasz”, ani „ich”, ale brzmiał jak brzydka karykatura. Tamten zignorował ją, ale to nie miało znaczenia, sprężyna w piekielnej maszynie była już zwolniona. Spontaniczni sekundanci szurali krzesłami i wstawali po obu stronach. Kamery nad bufetem zaczęły się rozglądać z szelestem. Na środku sali gęstniało, tamten od deseru już się wycofał – z kisiellem – ale jego koledzy ustawiali się w kolejce i patrząc wyzywająco na „naszych”, bardzo

powoli, flegmatycznie brali po jednym. „Inni” otaczani przez „naszych”. Podniesione głosy. Duszno, jak przed burzą. Jurek przyglądał się scenie, dopijał kompot. „Spadam, będzie dym” – pomyślał.

Nie całkiem zdążył podnieść się z miejsca, i stop! – syrena zawyła, lampka zamrugła. Dziesiątki silniczków od fotowoltaicznego dachu uruchomiły się, a od strony głównego budynku szkoły nadbiegali już nauczyciele. Od strony północnego zachodu dał się słyszeć łoskotliwy huk gromu, zaraz też jęk syren w okolicy. Od Lubina czy od Żmigrodu? Czy będzie z gradem? „Niech sprawiedliwość rozleje się jak woda...” – mruczał do siebie Jurek, idąc rażno w stronę budynku szkoły. Dzwonek, który ogłaszał koniec przerwy, mieszał się z syreną alarmu. „No na lekcje już raczej nie wracamy” – śmiała się dziewczyna, która wyprzedzała go biegiem. „Spokojnie! Proszę nie biegać!” – krzyczała histerycznie jedna z pedagożek. Ponad trzystu uczniów schodziło w dół do schronów, oczywiście na schodach był korek. „Co za debil to projektował, iść do piwnicy w czasie powodzi, dziewięć dziewięć siedem” – narzekał któryś z maturzystów, chłopak z długimi włosami. „Przyjęli prawdę o zmianie klimatu, ale nie przyjęli jeszcze praw fizyki dla klasy 4 szkoły podstawowej”.

Istotnie projekt ewakuacji do wewnątrz miał swoje wady, ale ponieważ w piwnicy nie było okien, to nie było ryzyka zranienia przez rozbite szyby, jeśli letniej nawałnicy towarzyszyłby większy grad. To była tyśiąclatka, czyli niebawem stulatka, więc okien było dużo, dużych. Okiennice były w planach, ale planować można wiele, a w czasie kryzysu środków jest niewiele. Dlatego wszyscy szli do szatni, do piwnicy. Ale żywioły nie dawały o sobie zapomnieć. Ci, którzy byli bliżej potężnych rur odwadniających, wybudowanych w ostatnich latach, słyszeli przez cały okres alarmu, jak tysiące litrów wody deszczowej przelewają się tam z hukiem.

Jurek siedział w jednym z pomieszczeń, wymieszany z ludźmi z innej klasy, z innego rocznika i niestety siedział plecami do ściany, za którą był ten koszmarny deszczowy kolektor, tak go poprowadzili. Hałas był spory i o ile w pozostałych pomieszczeniach szatni trwały ożywione rozmowy, również śmiechy i dowcipy,

o tyle w tym pomieszczeniu trzeba by krzyczeć, żeby prowadzić rozmowę. Siedzący bliżej ściany trochę zagadywali, ale większość siedziała w milczeniu, wpatrzona w feedy swoich dermowyswietlaczy albo grali w gry na mikrokonsolach.

Ona siedziała po przekątnej i miała zamknięte oczy. „Udawała, że śpi? Bez żartów” – pomyślał Jurek. Szybkie ruchy gałek ocznych sugerowały, że w głowie dużo się dzieje. „Przyćpała coś? Nie, raczej nie” – analizował, wpatrując się w nią. „Zobaczmy w wirtualu”. Uruchomił aplikację na dermowyswietlaczu, osłaniając przedramię bluzą dla minimalnej dyskrecji. „Sofija2034, czyli tutejsi-nietutejsi. Okej to by się zgadzało. I masz wszczępy pod powiekami, kto by pomyślał, nic nie widać”. Awatar Sofii na ekraniku dermowyswietlacza podniósł głowę w stronę Jurka, a on prawie podskoczył w miejscu, chowając ekran pod rękawem i podnosząc odruchowo głowę w jej stronę. Ale nie, miała zamknięte oczy. Odsłonił znowu ekran, a czarny anioł, z wielkimi fiołkowymi oczami, jej awatar, rumienił się i mrugał powiekami.

Kiedy skończyła się burza, było już po lekcjach. Droga do domu wypadła im w tę samą stronę. Szli przez zdemolowany nawałnicą Wrocław, szli po dwóch stronach ulicy, ona z jednym okiem przysłoniętym dłonią, on wpatrzony w dermoekran. A w wirtualu Sofija2034 i JURUS_WRO szli dużo ciaśniej, nachodzący na siebie awatarami, bliscy. Omijali zgniecione gradem pojazdy i rozłożyste plamy wysokich chwastów, które położone siłą deszczu odsłoniły spodnią, jaśniejszą stronę liści.